

5. Зінченко В.П. Психологические основы педагогики // Психолого-педагогические основы построения системы развивающего обучения Д.Б. Эльконина, В.Н. Давыдова. Уч. пособие. –М.: Гардарики, 2002.- 431 с.

Ярошенко А.О.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗНАТЬ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Яким би парадоксальним не здавалося на перший погляд “інформаційне суспільство” воно породило “духовне поле вторинного знання”. Сучасна людина, як правило, не прагне перевірити істинність значної частини одержуваної ним інформації, більш того, вона частіше всього і не в змозі цього зробити.

В доінформаційному суспільстві нове знання носило характер штучності, персоніфікованості і було об'єктом більш-менш поглиблених рефлексій членів цього суспільства. В сьогоднішньому ж світі безперервність інновацій приводить до безперервного зсуву і змішування самих різних духовних, у тому числі гносеологічних пластів. Ця ситуація зробила сучасну людину байдужою відносно нового знання самого різного роду. Сьогодні важко уявити щось, що вийшло зі сфери науки - здатне дійсно вразити уяву як професіонала-вченого так і “людини з вулиці”, щось здатне стати предметом дійсно зосереджених роздумів і серйозних суспільних обговорень. Деколи (скажімо, років сто тому) світ представлявся цілком раціональним і все більш і більш вкладався в якусь загальну схему.

Зараз світ навіть не усвідомлюється, а швидше, “відчувається” як якийсь заплутаний лабіринт, в якому безглуздо навіть намагатися відшукати дороговказну нитку. При цьому поняття “постіндустріальне суспільство”, “інформаційне суспільство” та “суспільство, що ґрунтується на знаннях”, як правило використовуються як синонімічні, хоча фіксують різні межі історичного процесу [3].

Хоча, як б із цих понять не використовували дослідники, мова перш за все йде про інформаційно комунікативні технології, інформації і знання. Якщо питання про те, що таке інформаційно-комунікативні технології, має однозначну відповідь, то відповідь на питання про природу і смисл інформації та знань куди менш зрозуміла [2]. В журналі “Суспільство і економіка”, присвяченому побудові суспільства, що ґрунтується на знаннях, можна прочитати: “Знання розуміється тут як свого роду інтелектуальний запас (і запас інших цінних якостей індивіда), як потенціал для діяльності, інформація, уміння, здібності та інші цінні якості індивіда” [4, 203].

Далеко не всяка інформація виступає і у вигляді знання. Часто ці поняття ототожнюються, стверджується, що знання є “інформація про навколишній світ і саму людину, якийсь інформаційний результат пізнавального процесу, зафіксована інформація, яка з різним ступенем достовірності та об'єктивності відображає в свідомості людини об'єктивні властивості та закономірності

об'єктів, що вивчають предмети та явища навколишнього світу". Таким чином, однозначного рішення проблеми співвідношення знання та інформації немає. Натомість, між поняттями "інформація" та "знання" існує глибокий діалектичний взаємозв'язок, такий глибокий, що деколи ці поняття в нашій повсякденній практиці ототожнюються, особливо коли йдеться про те стрімке зростання людського знання, що відбувається у наш час.

Головними генераторами знань є університети, дослідницькі підрозділи корпорацій та державні наукові організації, наприклад, національні державні наукові лабораторії в США. Тому можна стверджувати, що в суспільствах, які ґрунтуються на знаннях, університети і наукові організації як по економічній ефективності, так і по соціально-інституціональному відношенні повинні займати провідне місце.

Потрібно відмітити, що розповсюдження науково-технічних знань та інформації за допомогою глобальних мереж супроводжується ще більш інтенсивним проникненням в різні регіони і країни культурних регулятивів, стандартів, еталонів, естетичних, художніх і поведінкових взірців та нормативів.

Але можна також стверджувати, що в сучасних глобальних трансформаціях і процесах культурних та цивілізаційних взаємодій стикаються регулятивні світи, що спираються на знання самої різної природи. Ці світи часто не тільки не сумісні, але і прямо ворожі один одному. Якщо не обмежуватися вузьким веберівським розумінням раціональності як вигідності, як бухгалтерської калькуляції, а погодитися з тим, що раціональною є діяльність, яка керується нормами, правилами та стандартами, ініційованими законами науки, то потрібно сказати, що суспільство, яке побудоване на знаннях, це суспільство, в якому повинні домінувати наукові знання. Це звичайно жорсткий критерій. У відповідності з ним ні одне сучасне суспільство не може вважатися суспільством, що базується на знаннях. Однак вказаний критерій слід розглядати не як еталон, по якому вивіряється сучасний стан чи положення в тій чи іншій країні, до якого б кластеру понять типології вона не належала, а скоріше, як деякий ідеал до якого потрібно прагнути.

Також наукові знання і виробовуючий на їх основі регулятивний світ самі по собі ще не гарантують перемоги гуманізму в глобальному масштабі, як це часто стверджують прихильники ноосферної теорії. Ось її достатньо концентрований вислів: "Якісно новий стан суспільства, що називається ноосферою, являє собою систему, в якій вищого рівня розвитку досягає інтелект людини і людства в цілому, перемагають принципи та ідеали гуманізму, і буде забезпечено як збереження біосфери, так і всесторонній в усіх відносинах розвиток людини на Землі та Всесвіті" [1, 57].

Таким чином, навіть в найбільш розвинутих країнах, що ближче підійшли до "ідеалу" суспільства, яке ґрунтується на знаннях зберігаються багато соціальних протиріч, характерних для попередніх соціально-історичних етапів. До їх числа відносяться зростаюча майнова диференціація, етнічні протиріччя, боротьба за сировинні, фінансові та техніко-технологічні ринки, збільшується інформаційна нерівність і т.д. В оглядовому майбутньому маловірогідно, що ці

протиріччя зменшаться. Тому суспільство, що базується на знаннях, навряд чи може служити панацеєю від всіх бід.

Разом з тим усвідомлення цих не дуже радісних обставин і перспектив показує, що сам процес генерації наукових знань (а саме вони складають основу суспільств, що базуються на знаннях) повинен вироблятися в відповідному направленні, і це направлення повинні визначати інтелектуальні еліти сучасного людства. Це – не співтовариство платонівських філософів-аскетів, скоріше сукупність високоосвічених ділових людей: фінансистів, вчених, лікарів, екологів і політиків, які впевнені в тому, що регулятивні міри, управляючі чи домінуючі в глобальному масштабі, повинні продуціюватися знаннями, які якщо не можуть повністю знищити все мисляче, існуюче і потенційне зло, то повинні в максимальній мірі прагнути до його мінімізації. В цьому науці повинна допомогти система освіти. Всі системи освіти, від шкільної до університетської, повинні орієнтуватися на те, щоб практики, в яких задіяні люди, регулювались такими правилами, нормами, стандартами, еталонами, які здатні звести негативні явища в суспільстві до мінімальних значень. Це звичайно теж блага побажання. І хоча в повному об'ємі його виконати неможливо, до його реалізації потрібно прагнути в інтересах всіх етнічних, соціальних, професійних, конфесійних та інших груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващекин Н.П., Мунтян М.А., Урсул А.Д. Постиндустриальное общество и устойчивое развитие. М.: МГУ, 2000. – 216 с.
2. Ващекин Н.П., Пасхин Е.Н., Урсул А.Д., Информатизация общества и устойчивое развитие. М.: Мысль, 2000. – 216 с.
3. Узбестер Ф. Теория информационного общества. М., 2004.
4. Nyiri L. Knowledge-based society and its impact on labour-market values // Society and economy. (Budapest), 2002. Vol. 24. №2. P.203.